

TÉMAKÖRÖK AZ EMELT SZINTŰ ÉNEK-ZENE SZÓBELI ÉRETTSÉGI VIZSGÁHOZ

A szóbeli vizsga anyagát az „Ének-zene részletes érettségi vizsgakövetelmények” műjegyzékében található népdalok és műzenei szemelvények adják. A felkészülés során a tanuló a közép- és emelt szint anyagából egyaránt készül.

Az Ének-zene részletes érettségi vizsgakövetelmények „szakkifejezések” című fejezetében szereplő fogalmakat el kell sajátítania a tanulónak. Ezek használatáról a diák mind az írásbeli feladatsorok megoldásakor, mind a szóbeli vizsgarészek teljesítésekor számot ad.

A szóbeli vizsga feltételezi a vizsgakövetelményekben megjelölt teljes zenetörténeti és zeneelméleti tudás birtoklását is.

A vizsgázónak a kétféle tételtípusból, „A” és „B” altételekből kell húznia egy-egy tételt. Az „A” altétel összetett, mivel öt feladatot tartalmaz. A „B” altétel maga a 6. feladat, a lapról olvasás.

1. feladat: Népdal

Egy népdal éneklése emlékezetből szöveggel, két versszakkal
Az énekelt népdal elemzése emlékezetből

2. feladat: Műdal

Egy műdal éneklése emlékezetből, szöveggel, legalább egy versszakkal
Az énekelt műdal elemzése kottából

3. feladat: Műzenei részlet

Egy műzenei részlet éneklése emlékezetből, szolmizálva

4. feladat: Modális hangsorok

Két modális hangsor éneklése szolmizálva felfelé és lefelé

5. feladat: Hármashangzatok és négyeshangzatok

Hármashangzat éneklése szolmizálva és hangnévvel
Négyeshangzat éneklése szolmizálva és hangnévvel, oldással

„B” altétel:

6. feladat: Lapról olvasás

Általános tudnivalók

1. Éneklés

Népdal, műdal, műzenei szemelvény, hangsor, hangzaténeklés és lapról éneklés.

1. 1. A népdalok, a műdalok és a műzenei szemelvények előadása a részletes vizsgakövetelmény táblázataiban megjelölt kritériumok szerint történik.

1. 2. A népdaléneklés jegyzéke a vizsgakövetelmény alapján kiegészül a vizsgázó által szabadon választott két különböző nemzetiségi és két más nép népdalával.

1. 3. A népdalok előadása több versszak esetén két versszakkal, ballada esetében az értelmileg összetartozó egységű versszakokkal történjen.

1. 4. A központilag megadott emelt szintű szóbeli vizsgatétel tartalmazza közép hangfekvésben az éneklésre váró mű zongorakíséretes kottaképét. Amennyiben a vizsgázó a műdalokat abban a hangnemben kívánja énekelni, amiben gyakorolta, hozza magával a dal zongorakíséretének kottáját. A műdalok előadásánál kívánatos a mű zongorakíséretes megszólaltatása. Ennek megfelelően csak olyan teremben tartható ének-zene érettségi, ahol jól felhangolt, kísérésre alkalmas hangszer van. A vizsga feltételezi a felkészítő tanár jelenlétét, ha a tételként húzott zongorakíséretes műdalt a vizsgázó tanára kíséri hangszeren.

1. 5. A népdalok és a műdalok előadása énekelve történik, míg a műzenei szemelvények bemutatása esetében hangszer használata lehetséges, ha az emeli a felelet színvonalát, ha valóban többet tud a vizsgázó megvalósítani vele, mint énekléssel.

1. 6. Hangsoréneklésnél a vizsgázó szabadon választhatja meg a kezdőhangot. A modális hangsorok éneklése szolmizálva történik és amennyiben lehetséges, kétféle szolmizációval.

1. 7. A hangzatok hangneves éneklése abszolút magasságban történjen! Ez feltételezi az önálló hangadás képességét. Az alaphelyzetű domináns szeptimakkordot oldással együtt kell énekelni.

1. 8. A lapról olvasásnál nem csökken a felelet értéke, ha a tanár adja meg a kezdőhangot. A kapott dallamot nem kötelező abszolút magasságban énekelni (kivétel: XX. századi vagy kortárs zenei szemelvény lapról olvasása hangnévvel). A hangadás vegye számításba a vizsgázó hangterjedelmét. A felelő saját belátása szerint választhatja meg éneklésének tempóját. Hangnemi kitérés, vagy moduláció esetén nem kötelező a dó-váltás.

Témakörök

2. Műelemzés

2. 1. Népzene

2. 1. 1. A népdal elemzése emlékezetből történik. A népdalelemzés általános szempontjai: dallamvonal, sorszerkezet, hangkészlet, hangnem, kadencia, stílus.

2. 1. 2. Az énekelt daltól függően a vizsgázó megemlítheti a történeti vonatkozásokat, a népszokásokat, a műzenei kötődést stb.

2. 2. Műzene

A műdalelemzés általános szempontjai:

- műfajelméleti ismeretek,
- formatani ismeretek,
- zeneelméleti ismeretek,
- szerkesztési módok,
- ritmikai-, dallami-, harmóniai érdekességek,
- műfaji sajátosságok,
- komponálási technikák,
- korszakokként a leggyakoribb zenei műszavak, előadási jelek ismerete,
- a zenetörténeti korszakok általános jellemzése,
- a legjelentősebb zeneszerzők életútjának vázlatos ismerete, főbb műveik megnevezése,
- társművészeti összefüggések kifejtése (építészet, irodalom, képzőművészet, tánc, színházművészet).

A műdal elemzése kotta alapján történik. A központilag megadott emelt szintű szóbeli vizsgatétel tartalmazza az elemzésre váró mű tiszta kottaképét.

2. 2. 1. Középkor és reneszánsz

Gregorián, trubadúr és Minnesäng dallamok, históriás ének, ungharesca, zsoltár, himnusz, mise, motetta és madrigál.

2. 2. 2. Barokk

Korál, passió, oratórium, kantáta, ária, barokk opera, rondó, variációs formák, concerto, concerto grosso, szvit, prelúdium, fűga.

2. 2. 3. Bécsi klasszika

Dal, magyar verbunkos dallam, ária, opera, oratorikus műfajok, szonáta, vonósnégyes, szimfónia, versenymű.

2. 2. 4. Romantika

Dal, dalciklus, ária, népies műdal, verbunkos dallam, romantikus opera, oratorikus műfajok, programzene, szimfonikus költemény, romantikus versenymű.

2. 2. 5. Századforduló zenéje, a XX. századi és kortárs zene

Vokális és instrumentális műfajok ismerete az „Ének-zene részletes vizsgakövetelmények” és annak részét képező „Műjegyzék” alapján.

3. *Lapról olvasás*

A válogatás anyaga:

- Középnéhez moduláló barokk dallam lapról olvasása szolmizálva (2# - 2b-ig),
- Periódus terjedelmű, hangnemi kitérést tartalmazó vagy moduláló klasszikus dallam lapról olvasása (3 # - 3b-ig),
- Moduláló középnéhez romantikus dallam (2 # - 2b-ig),
- XX. századi és kortárs középnéhez dallam hangnévvel vagy szolmizálva.

EMELT SZINTŰ ÉNEK-ZENE SZÓBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

Vizsgalap minta

„A” altétel 1. feladat: Népdal

- Énekelje el emlékezetből a dalt szöveggel!
- Elemezze a dalt emlékezetből! (Szempontsor: dallamvonal, sorszerkezet, hangkészlet, hangnem, kadencia, stílus)

„A” altétel 2. feladat: Műdal

- Énekelje el emlékezetből szöveggel a dalt!
- Elemezze kottából az énekelt dalt!

„A” altétel 3. feladat: Műzenei szemelvény

- Szóltassa meg a zenei részletet emlékezetből!

„A” altétel 4. feladat: Modális hangsorok

- Énekeljen egy *frig* és egy *mixolid* hangsort szolmizálva felfelé és lefelé!

„A” altétel 5. feladat: Hármashangzatok alaphelyzetben

- Énekeljen *A-dúr* hármashangzatot szolmizálva és hangnévvel!
- Énekeljen *d-moll* domináns szeptim hangzatot szolmizálva és hangnévvel, oldásával együtt!

„B” altétel 6. feladat: Lapról olvasás

- Énekelje el szolmizálva vagy hangnévvel a kapott anyagot!

Szakkifejezések (fogalomtár/kislexikon)

A fogalomtárban a két érettségi szint elkülönítése jól látható. A szójegyzék a leggyakrabban használt ének-zenei tankönyvekben szómagyarázatként vagy éppen új ismeretként előforduló fogalmakat tartalmazza. A felsorolt szakkifejezéseket a vizsgázó szaknyelvként kell hogy használja az érettségi alkalmával.

Bibliográfia a felkészítő tanár számára

A bibliográfia a tanári felkészítő munkát kívánja segíteni. Ajánlásunkban több témakörhöz is található értékes anyagokat, így az énekes és a zenetörténeti témakörökhöz egyaránt. Mindezek mellett a dallamírás és a hallásfejlesztés területein is elengedhetetlen ezen munkák ismerete, gyakori használata. A szakirodalmi ajánlások mellett külön figyelmet érdemel a hangtár, amely már a zenei könyvtárakban is hozzáférhető, s mind a tanár munkáját, mind az önálló, tanórán kívüli készülést is segíti a zenefelismerés témakörében.

A kiadók nevének rövidítései:

Zeneműkiadó: Zmk

Tankönyvkiadó: Tvk

Nemzeti Tankönyvkiadó: NTvk

Editio Musica Budapest: EMB

A dal mesterei I. – VIII szerk. Ádám Jenő EMB

A magyarországi nemzetiségek néprajza Magyar Néprajzi Társaság, Tkv, 1982

A zene világa Magyar Könyvklub Budapest, 2000

A zenetörténet antológiája szerk. Bartha Dénes: Zmk, 1974

Ács Zoltán: Nemzetiségek a történelmi Magyarországon, Kossuth Kiadó, 1996

Alan Blackwood: A világ zenéje, Origo Könyvek, Bp., 1994

Andrásfalvy Bertalan: Néprajzi ismeretek, Múzsák, 1982

Balassa - Gál: Operakalauz, Zmk, 1956

Balassa Iván: A határainkon túli magyarok néprajza, Gondolat, 1989

Barangolás a művészetek világában Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 1999

Bárdos Lajos: Elemző írások a népzeneről I., Eötvös Kiadó 1994

Bárdos Lajos: Írások népzeneiről, NTvk, 1994

Bartók Béla: 27 két- és háromszólamú női- és gyermekkar Zmk, 1950

Bodza Klára – Paksa Katalin – Vakler Anna: Magyar Népi Énekiskola I.-II, Tvk, 1992

Böhm László: Zenei műszótár Zmk, 1961

Brockhaus - Riemann: Zenei Lexikon I. - II. - III., Zmk, 1985

Cesaro Orselli: A madrigál és a velencei iskola, Zmk, 1986

Darvas Gábor: A zene anatómiája, Zmk, 1974

Darvas Gábor: Évezredek hangszerei Zmk, 1975

Dobszay László: A gregorián zene kézikönyve, Zmk, 1993

Dobszay László: A magyar dal könyve Zmk, 1994

Dobszay László: Magyar zenetörténet Planétás Kiadó Budapest, 1998

Eric Salzman: A 20. század zenéje, Zmk, 1980
 Ezer év kórusa szerk.: Forrai Miklós EMB
 Falvy Zoltán: A magyar zene története Ntvk, 1999
 Gelencsér Ágnes: Magyar népzenei alapismeretek, Calibra Kiadó, 1994
 Gonda János: A populáris zene antológiája, FPI, 1994
 Gonda János: Jazz, Zmk, 1982
 Gülke, P.: Szerzetesek, polgárok, trubadurok, EMB, 1990
 Hangszerek enciklopédiája Gemini Kiadó 1996
 Hegyi István: Világunk zeneoktatási öröksége - a zenetanítás enciklopédiája , JPTE Kiadó Iroda, Pécs, 1997
 John Henry Van Der Meer: Hangszerek, Zmk, 1988
 Joób Árpád: A magyar népzene rendszere és szelleme Kodály Zoltán 333 olvasógyakorlatában Kecskemét Kodály Intézet, 1996
 Kallós Zoltán: Balladák könyve, Magyar Helikon, 1973
 Kedves Tamás: Zeneesztétika, NTvk, 1997
 Zenei antológia szerk. Kerényi Eszter NTvk, 1997
 Kerényi György: Magyar énekes népszokások, Gondolat, 1982
 Kodály - Vargyas: A magyar népzene, EMB, 1994
 Kodály pedagógiai művei EMB
 Kodály Zoltán: Gyermekek- és nőikarok EMB
 Kodály Zoltán: Visszatekintés I. - III., szerk. Bónis Ferenc, Zmk, 1974 és 1989
 Kósa László: A magyarországi nemzetiségek néprajzi kutatása 1945 – 74. Etnográfia 1975 Néprajzi Múzeum Zeneműtár
 Körber Tivadar: Zeneirodalom I-II. Műszaki Könyvkiadó Budapest 2000
 Kroó György - Kárpáti János: Muzsikáló zenetörténet I. - IV., Gondolat 1960 - 1964.
 Németh – Nógrádi - Pusker: Szolfézs antológia – Zmk. .Bp. 1984
 Oratóriumok Könyve Zmk, 1975
 Orfeusz Hangzó Zenetörténet Mágus Kiadó, 1999
 Öt évszázad kórusa szerk. Forrai Miklós EMB
 Paksa Katalin: Magyar népzene-történet, Balassi Kiadó, 1999
 Pándi Mariann: Hangversenykalauz Zmk, 1972
 Peter Gammond: Az opera, Kossuth Könyvkiadó, 1994
 Peter Gammond: Klasszikus zene - Képes enciklopédia, Kossuth Könyvkiadó, 1994
 Sárosi Bálint: Magyar népi hangszerek Tkvk, 1977
 Stéphane Gris: A hangszerek csodálatos világa Zmk, 1984
 Szabó Csaba: Hogyan tanítsuk korunk zenéjét?, Kriterion, Bukarest, 1977
 Szabolcsi Bence: A magyar zenetörténet kézikönyve Zmk. Budapest, 1979
 Rajeczky Benjámin: Mi a gregorián? Zmk.1981
 Till Géza: Opera - kézikönyv Zmk. 1967
 Szabolcsi Bence-Tóth Aladár: Zenei lexikon I-III Zmk 1965
 Tarján Tibor: Fölnevelő hagyomány, Magyar Médiapedagógiai Műhely Bp. 1995
 Tátrai Zsuzsa – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások Planétás Kiadó 1997
 Tegzes György: Hétfokú olvasó gyakorlatok I. – II. NTvk.
 Varga Marianna: Néprajz mindenkinek - magyar népviseletek Tkvk. 1982
 Vargyas Lajos: A magyarság népzeneje Zmk. 1981
 Yehudi Menuhin - Curtis W. Davis: Az ember zenéje Zmk. 1981
 Dallamdiktálási feladatgyűjtemények, zeneelméleti pedagógiai munkák

Bibliográfia a diák számára

A jegyzék a vizsgára készülő diákok önálló ismeretszerzési és ismeretfeldolgozási, könyvtárhasználati munkáját kívánja segíteni. Természetesen az önálló szakkönyvhasználat nemcsak a vizsgára készüléssel kezdődik.

- Ács Zoltán: Nemzetiségek a történelmi Magyarországon, Kossuth Kiadó, 1996
Alan Blackwood: A világ zenéje, Origo Könyvek, Bp., 1994
Balassa - Gál: Operakalauz, Zmk, 1956
Balassa Iván: A határainkon túli magyarok néprajza, Gondolat, 1989
Barangolás a művészetek világában Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft., 1999
Böhm László: Zenei műszótár Zmk, 1961
Brockhaus - Riemann: Zenei Lexikon I. - II. - III., Zmk, 1985
Cesaro Orselli: A madrigál és a velencei iskola, Zmk, 1986
Darvas Gábor: A zene anatómiája, Zmk, 1974
Darvas Gábor: Évezredek hangszerei Zmk, 1975
Falvy Zoltán: A magyar zene története Ntvk, 1999
Gelencsér Ágnes: Magyar népzenei alapismeretek, Calibra Kiadó, 1994
Hangszerek enciklopédiája Gemini Kiadó 1996
John Henry Van Der Meer: Hangszerek, Zmk, 1988
Kerényi György: Magyar énekes népszokások, Gondolat, 1982
Kodály - Vargyas: A magyar népzene, EMB, 1994
Körber Tivadar: Zeneirodalom I-II. Műszaki Könyvkiadó Budapest 2000 Oratóriumok Könyve Zmk, 1975
Orfeusz Hangzó Zenetörténet Mágus Kiadó, 1999
Pándi Mariann: Hangversenykalauz Zmk, 1972
Peter Gammond: Az opera, Kossuth Könyvkiadó, 1994
Peter Gammond: Klasszikus zene - Képes enciklopédia, Kossuth Könyvkiadó, 1994
Sárosi Bálint: Magyar népi hangszerek Tkvk, 1977
Stéphane Gris: A hangszerek csodálatos világa Zmk, 1984
Till Géza: Opera - kézikönyv Zmk. 1967
Szabolcsi Bence-Tóth Aladár: Zenei lexikon I-III Zmk 1965
Tátrai Zsuzsa – Karácsony Molnár Erika: Jeles napok, ünnepi szokások, Planétás Kiadó 1997
Varga Marianna: Néprajz mindenkinek - magyar népviseletek Tkvk. 1982